

lieden tot hem in eenige betrekking van vermaagschap stonden, het zij zij hem geheel vreemd waren, en geen andere voorpraak hadden dan hunnen ijver. Groot is derzelve getal geweest; aanzienlijk zelf is het getal der zulken onder hen, die in de geleerde wereld bekend geworden zijn, en waar op ons land roem draagt. Verlostigt zich thans mijn oog met het aanschouwen der genen, die in deze Vergadering aanwezig zijn; verheugt zich mijne ziel over hen, die tot dit Instituut behooren; mijn hart wordt bekneld door de herinnering, dat NIEUWLAND, die ook een der Kweekelingen van DE BOSCH geweest is, te vroeg werd weggerukt, om immer in deze Vergadering door zijnen al omvattenden geest te kunnen uitmunten.

DE BOSCH heeft dan het geluk genoten, zijne verdiensten alomme vereerd, zijne werken met toejuiching ontvangen, den arbeid, door hem tot het aankweken van jonge lieden te koste gelegd, met bestendige erkentenis, eerbied, hoogachting en liefde bekroond, en de gulheid van zijnen omgang door eene talrijke rei van vrienden gewaardeerd te zien. Hij stierf in den ouderdom van een-en-zeventig jaren, met die kalmte, welke een rein gemoed, en de bewustheid van wel gedaan te hebben, verschaffen; met die gegronde hoop op eene zalige afwisseling, welke den waren Christen toekomt. Zijn naam, zijn roem, zijn lof zullen altijd blijven, en de Maatschappij van Göttingen heeft hem, bij het toezenden van een diploma van Lidmaatschap, doch helaas eerst na zijnen dood aangekomen! te regt getiteld „den eersten gunsteling en vereerder der „Latijnsche Zanggodinnen, even zoo beroemd om de zuiverheid en braafheid „van zijn hart, als om zijne verdiensten ten aanzien der Schoone Letteren.”

Dit overgroot verlies van DE BOSCH was voorafgegaan door twee andere, niet geringere, verliezen, welke beiden de Eerste Klasse getroffen hebben.

HENRICUS ZENEÆ, in Vriesland geboren, werd door zijnen Vader tot het beroep van Bedienaar des Heiligen Woords in de Gemeente der Hervormden bestemd, en dien ten gevolge naar de Hooge Schole te Franeker gezonden. De lesfen van zijne beroemde leermeesters, de Hoogleeraren NICOLAAS YPEY en ANTHONI BRUGMANS, hadden zijn verborgen genie voor Mathematische en Physische Wetenschappen reeds ontwikkeld, en aan hem zelven kenbaar doen worden, toen verscheidene omftandigheden en zijn ommeegang met den uitmuntenden Kunstenaar en Teleskoopmaker JAN VAN DER BELD zijne oorspronkelijke bestemming deden veranderen en te weeg bragten, dat hij zich enkel en alleen op die wetenschappen toelagde, tot wier beoefening en uitbreiding zijn
genie

genie bevonden werd zoo heerlijk geschikt te zijn. Groot zijn de vorderingen, die hij in dezelve maakte, en niet onaanzienlijk was de kunde, die hij ook in andere vakken, bijzonderlijk in Taalkennis, opdeed.

In den bijna onmetelijken omvang der Wis- en Natuurkunde, waarvan hij de bijzondere takken ook tot voorwerpen zijner oefeningen maakte, verkoos hij meer bepaaldelijk de Gezigt- en Werktuigkunde, in welke beide hij voornamelijk heeft uitgemunt; uitgemunt niet alleen in grondige Theorie, maar ook in de Praktijk, en in de toepassing der grondbeginselen op alles, wat in de samenleving voorvalt. Hierin kwam hem de hebbelijkheid, die hij zich verkregen had, om zelve handen aan 't werk te slaan, ongemeen veel te stade.

Hij was begaafd met eene zonderlinge fijnheid van geest, een bijzonder juist oordeel, en een genie, zoodanig voor de *Mechanica* geschikt, dat weinige, zeer weinige, daarin met hem gelijk zouden kunnen gesteld worden. Hij was, in den strikten zin, werktuigkundige geboren, en wanneer hem een werktuig vertoond werd, doorgrondde hij, in een oogenblik, deszelfs aard, inrigting, voor- en nadeelen: zijne uitspraken werden meest altijd bewaarheid.

Hij heeft bewijzen van zijne kunde in de *Mechanica* aan den dag gelegd door zijne werken over de *Molenwicken* en over de *hellende Schepraden*. Door die kunde heeft hij een aantal gewigtige dienften bewezen, in zijne bediening van Adviseur in zaken van Wis- Natuur- Schei- en Werktuigkunde bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, aan het welk hij eene groote menigte van keurige rapporten en advifen heeft ingediend. De aanmerkingen, die hij bij zijne vertaling van *Adam's* verhandeling over het *zien* heeft gevoegd, doen zijne schrandrheid eere aan. Als *Inspecteur* van Maten en Gewigten heeft hij een schoon werktuig uitgedacht en onder zijn opzigt laten vervaardigen, om, zelfs door den lompften werkman, met de grootfte naauwkeurigheid, en in een oogenblik des tijds, *Mètres* te doen verdeelen: en hij heeft een ander, ten zelfden einde, voor de *gevouwe Mètres* geschikt, doch niet geheel voltooid, nagelaten.

Eene verhandeling, aan de Eerste Klasse ingeleverd, over eene nieuwe wijze om afstanden te meten, bevat eene uitmuntende toepassing van Optische grondbeginselen op de praktijk der Landmetingen: zij levert de duidlijkste blijken van schrandrheid en genie, en tevens van de kunst, om uit zamengefelde gronden de meest eenvoudige besluiten afteleiden. Zij zal een belangrijk handboek uitmaken voor allen, die voortaan in het opmeten van Landen zullen

gebruikt worden: zij zal derzelve arbeid merkelyk verkorten, ligter maken, en tevens veel naauwkeuriger doen worden.

Bij zijne schrandtheid en zijne uitstekende kunde voegde ÆNEÆ eene zonderlinge gave voor het onderwijs, waarvan zijne werken, geene uitgezonderd (a), blyken dragen, en die nog diep in het geheugen geprent is van allen, welke zijn onderwijs genoten, of zijne voordragten gehoord hebben. Mag nu mijn getuigenis, mijne ondervinding, hier iets gelden, ik zal openhartig belijden, dat ik; die het uitmuntend onderwijs van GAUBIUS eenige jaren genoten had, die den fraaijen leertrant van dien beroemden man bewonderde, die opzettelyk getracht heb, mij denzelven eigen te maken; toen ik, na achttien jaren in de Hooge Schole te Franeker onderwezen, mijn onderwijs, zoo veel mijne zwakke vermogens toelieten, op de Gaubiaansche leest geschoeid te hebben, en in het onderwijzen veelligt niet geheel ongelukkig geslaagd te zijn: [vergeeft mij, Mijne Heeren! dezen schijnbaren waan: CICERO zeide wel, *quoniam in eo studio aetatem consumpsi, si id mihi assumo, videor id meo jure quodammodo vindicare.*] dat zeg ik, toen ik, na dit alles, voor de eerste maal, het onderwijs van den Heer ÆNEÆ in de Maatschappij *Felix Meritis* bijwoonde, over zoodanig onderwijs verfteld stond; dat ik tot dien tijd toe geen denkbeeld gehad had van zulke eenvoudigheid, zulke klaarheid, gemakkelijheid, juistheid; dat ik het mij vervolgens tot een' pligt stelde, den Heer ÆNEÆ zoo dikwerf mogelijk te gaan hooren, om mijn onderwijs naar het zijne te verbeteren en in 't vervolg te regelen. Ware de trant van onderwijs des Heeren ÆNEÆ gepaard geweest met die levendigheid, met dat vuur, met die kracht van zeggen, met dien bestendigen sieraad van stijl, welke den Heere FOURCROY zoo bijzonder eigen was, en die het mij, eerst jaren daarna, heeft mogen gebeuren, in Parijs bij deszelfs lessen bestendig te bewonderen, zoude de Heer ÆNEÆ de volmaaktste onderwijzer geweest zijn, dien men immer zoude kunnen uitdenken.

In één woord, de verdiensten des Heeren ÆNEÆ zijn in dat vak, en in alle de takken van Wetenschap, die hij regt beoefend heeft, zeer groot geweest. Wel is waar, dat allen, die hem van nabij gekend hebben, in den geheelen omvang van zijne begrippen, van zijne denkwijze, van zijne gevoelens, van zijne

ma-

(a) Men zie vooral zijne verklaring van het *Tellurium* van ADAMS, zijne *Rekenkunde*, zijne nitlegging van den *Nonius*.

manier om sommige onderwerpen te beschouwen, verscheidene zonderlinge verschijnsels hebben waargenomen, die het moeijelijk valt te verklaren. Allen ontleenden zij, buiten twijfel, hunnen oorsprong uit de bijzondere wending van zijnen geest: veelligt hieruit, dat hij zich te uitsluitend op louter Mathematische voorwerpen toegelegd, en daardoor niet genoegzaam gelet heeft op de verschillende foorten van zekerheid en klaarblijkelijkheid: mischien had daardoor zijn geest de hebbelijheid niet verkregen, of verloren, om derzelve verschillende trappen te onderscheiden en te waarden: mischien mangelde het hem aan genoegzaam inzicht in de ware grondbeginsels eener zuivere Bovennatuurkunde en in derzelve toepassing, en was daaruit die zonderlinge, doch niet ongemeene, gesteldheid des geest ontstaan, van meer door het schitterende van eene tegenwerping, door het opwerpen van zwarigheden, dan door de kracht van een moreel bewijs getroffen te worden: maar geene dier verschijnselen hadden hunnen oorsprong in zijn hart. Opreghtheid, eerlijheid, standvastigheid, afkeer van alle kruiping, waren de hoofdtrekken van zijn karakter.

Van zijne standvastigheid heeft hij doorlaande blyken gegeven in de wijze, waarop hij de verbazende smerten en de ijselijke folteringen gedragen heeft, die een bijna onlijdelijk ongemak hem vele jaren achter een heeft doen ondervinden. Ik ben, gedurende ons verblijf te Parijs, meermalen getuigen geweest van de stoïsche hardheid, waarmede hij dien geweldigen strijd doorworsteld heeft: een strijd, die meestal jaar op jaar den waardigen Man aanviel, en meer dan eens voor zijn leven heeft doen vreezen. Hij stierf den eersten van Slagtmaand II. in den ouderdom van zeven-en-zestig jaren.

Dit verlies was voor de Eerste Klasse te meer grievend, daar de *Mechanici* van dien stempel zeer zeldzaam zijn, en dat zij de hulp en de medewerking van den Heer ÆNEÆ in vele zaken had ondervonden. Het gevoel van dat verlies werd op nieuw opgewekt, toen de Klasse zich weinige maanden daarna ook den Heer VAN BEECK CALKOEN door den dood zag ontrukken.

Hoewel CALKOEN slechts den ouderdom van 38 jaren bereikt heeft, had hij zich reeds eenen gevestigden roem onder de eerste *Mathematici* en de beste *Sterrekundigen* van onzen tijd verworven: reeds hadt hij verscheidene *Leerlingen* gevormd, eenen zoo grooten meester waardig, en die door uitgegeven stukken getoond hebben, wat zij zijn, wat men van hen te wachten hebbe.

Zijne bestemming tot het *Predik-ambt*, waartoe hij de noodige *Studiën* voltooid, en zelfs als proeveling den *Kansel* beklommen had, heeft hem niet be-

let,